

УДК 657

Столяр Л. Г.

к.е.н. ст.викладач

Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

У статті досліджено сутність облікової політики підприємства. Розглянуто основні нормативні документи щодо формування облікової політики.

Визначено особливості організації облікової політики.

Ключові слова: організація обліку, облікова політика, принципи, прийоми, методи.

Постановка проблеми. Ринкова трансформація економіки України висуває підвищені вимоги до інформації, яка подається у фінансовій звітності підприємств. Нині бухгалтерський облік та підготовка фінансової звітності має здійснюватися підприємствами відповідно до принципів та методів, задекларованих Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» на основі міжнародних стандартів фінансової звітності та представлених у Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку № 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності».

Важливою складовою цього процесу є облікова політика, яка розробляється індивідуально кожним підприємством і покликана забезпечувати надійність та достовірність їх фінансової інформаційної системи.

Господарська діяльність кожного підприємства регламентується системою нормативних актів, до яких належать закони, нормативні документи Кабінету міністрів України, міністерств та відомств, а також внутрішні нормативні акти самих підприємств. У низці внутрішніх нормативних актів підприємств важлива роль належить документам, що регламентують порядок

ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, зокрема визначають облікову політику підприємства.

Керівництво кожного підприємства для того, щоб забезпечити належну оцінку достовірності обліку та звітності має розробити та затвердити окремим наказом облікову політику підприємства (наказ про облікову політику; внутрішнє положення про облікову політику; розпорядження про облікову політику). Проте, як показують результати дослідження на багатьох промислово-виробничих підприємствах відсутні такі накази, або не відповідають вимогам щодо положень облікової політики, що висуваються Міністерством фінансів України, щодо наказів (розпоряджень) про облікову політику. Також спостерігаються випадки безпідставних змін облікової політики протягом звітного року, застосування різних оцінок в обліковій політиці, не дотримання на практиці принципів, методів які задекларовані в наказі.

Проблеми в організації обліку, облікової політики її розробці та затвердженні впливають з того що відсутні затверджені законодавчо-нормативні акти, які б встановлювали правила та основні положення облікової політики. Так, на сьогоднішній день на рівні Міністерства фінансів є методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства та роз'яснення у вигляді листа від 21.12.05 №31-34000-10-5/27793 «Про облікову політику» де визначено які складові мають бути в наказі. Проте ці документи носять рекомендаційний характер і не є обов'язковими до застосування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні дослідження цієї проблеми в останні роки ведуться інтенсивно - це засвідчують праці Ф.Ф. Бутинця, Т. Барановської, Н. Вороної, Л. Гордієнко Л. Гапоненко Т. Дроздової Г.П. Журавля, М.В. Кужельного, О.П. Кундря-Висоцької, Н. Лоханової В.М. Савченко, Т.М. Сльозко, М.Т. Щирби, П.Я. Хомина та інших.

Разом з тим, ряд питань щодо впровадження облікової політики на підприємстві, її склад та основні положення недостатньо досліджені, а деякі з них носять дискусійний характер. Створення нових організаційно-правових форм

господарювання, які діють у ринкових умовах, надання підприємствам повної самостійності у вирішенні питань діяльності і вибору загальноприйнятих форм та методів бухгалтерського обліку вимагають більш детального організації обліку та врахування норм затвердженої облікової політики.

Формування цілей статті. Дослідження сутності облікової політики підприємства та визначення основних її положень.

Виклад основного матеріалу. Ефективна та раціональна організація бухгалтерського обліку на підприємстві починається з розробки його облікової політики, яка передбачає вибір комплексу методичних прийомів, способів та процедур організації і ведення бухгалтерського обліку підприємством з числа загальноприйнятих в державі.

Облікова політика покликана слугувати обліково-економічним інформаційним джерелом для процесу управління виробництвом, складання та подання обґрунтованої фінансової звітності. Визнання облікової політики як складової системи методології бухгалтерського обліку та системи управління свідчить про необхідність переосмислення цього поняття та наповнення його новим економічним змістом. Водночас, недостатність законодавчого забезпечення, відсутність належного практичного досвіду зумовлює потребу у подальшому поглибленому теоретичному дослідженні і практичній розробці облікової політики підприємств.

Традиційний устрій української бухгалтерії вимагає затвердження керівником особливого документа, що регламентує облікову політику підприємства. На законодавчому рівні цю традицію встановлено у п.5 ст.8 Закону про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні, в якому зазначено, що підприємство самостійно визначає за погодженням із власником або уповноваженим ним органом (посадовою особою) відповідно до установчих документів облікову політику підприємства [1]. В свою чергу, слід зауважити, що визначення та склад самої облікової політики не наведені. Розглянемо законодавчо нормативні акти, які регулюють склад облікової політики:

✓ Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (втрата чинності 19.03.2013р.) наводило визначення поняття облікової політики, розкриття інформації про облікову політику в Примітках та порядок висвітлення обраної облікової політики шляхом опису принципів оцінки статей звітності та методів обліку щодо окремих статей звітності;

✓ Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» введено в дію з 07.02.2013р. та замінило П(С)БО 1-5. Щодо облікової політики відповідно дублює норми П(С)БО 1;

✓ Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства: Наказ Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. № 635 визначає норми розпорядчого документу про облікову політику підприємства, зміни в обліковій політиці;

✓ Про облікову політику: Лист Мінфіну України від 21.12.2005 р. № 31-34000-10-5/27793 – документ, який визначає основні положення та складові наказу про облікову політику;

✓ Щодо погодження облікової політики: Наказ Міністерства промислової політики від 23.01.2007р. № 23. (втрата чинності 23.03.2012р.) визначав методи оцінки, обліку і процедур, які має застосовувати підприємство, та щодо яких нормативно-правовими актами з бухгалтерського обліку передбачено більш ніж один їх варіант, та порядок організації бухгалтерського обліку;

✓ Про застосування критеріїв суттєвості в бухгалтерському обліку: Лист Мінфіну України від 29.07.2003р. № 04230-04108. Визначається поріг суттєвості, який затверджується в наказі про облікову політику.

На основі нормативних актів та праць вчених і практиків наведемо визначення облікової політики. Поняття політики має широке застосування, як визначає Бутинець Ф. Ф., під політикою розуміють мистецтво можливого: людську діяльність, пов'язану із взаємодією різних соціальних груп, класі,

прошарків суспільства; організаційно-управлінську діяльність у відношенні до суспільних процесів; активну форму діяльності суб'єктів щодо реалізації власного інтересу в конкурентному середовищі [4, с.37]. Крім облікової політики виділяють ще на рівні підприємства такі види: маркетингова політика, цінова політика, інвестиційна політика, фінансова політика, яка включає договірну податкову та облікову. Розглянемо визначення поняття «облікова політика» (табл. 1).

Таблиця 1

Визначення поняття «облікова політика» в законодавчо-нормативних актах та літературних джерелах

№ п/п	Джерело	Визначення
1	2	3
1	Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [3]	Облікова політика – сукупність принципів, методів і процедур, які використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності
2	Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (втрата чинності 19.03.2013р.) [2]	
3	Пилипенко А.А., Отенко В.І. [5, с.115]	Облікова політика - це сукупність принципів і правил (варіантів) організації і технології реалізації способів (методу) бухгалтерського обліку на підприємстві з метою формування максимально оперативної, повної, достовірної фінансової й управлінської інформації
4	Житний П. [6, с.63]	Облікова політика – це одночасно інструмент історичного та поточного обліку, попередньої оцінки господарських фактів прогнозування, планування і господарського контролю, а також інструмент перетворення інформації про господарські події в облікові показники згідно з потребами фінансової звітності та управління виробничою сферами
5	Бутинець Ф.Ф. [4, с.37]	Облікова політика – це сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності
6	Лукінова О. [7, с.22]	Облікова політика – це постійне застосування принципів, методів і процедур для складання та подання фінансової звітності
7	Партин Г.О., Загородний А.Г. [7, с.21]	Облікова політика – це сукупність способів ведення підприємством обліку
8	Бакаєв А.С., Шнейдман Л.З. [8, с.6]	Облікова політика – це сукупність способів ведення бухгалтерського обліку, обрані підприємством як відповідні умови господарювання

Проаналізувавши дані, отримані під час оцінки трактувань терміну «облікова політика» різними авторами, можна зробити висновок, що більша частина науковців спирається на тлумачення облікової політики як «сукупності принципів, методів, процедур для складання і подання фінансової звітності». Очевидним є розуміння саме такого підходу до визначення терміну «облікова політика», адже саме так записано у законодавстві. Лукінова О. розглядає облікову політику як застосування принципів, методів і процедур бухгалтерського обліку на підприємстві, тоді як Партин Г.О., Загородний А.Г., Бакаєв А.С., Шнейдман Л.З. схиляються до визначення як сукупності способів ведення обліку. В свою чергу Бутинець Ф.Ф. визначає, що це сукупність принципів і методів, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності.

Такі науковці як Пилипенко А.А. та Отенко В.І. під обліковою політикою розуміють сукупність принципів і правил організації бухгалтерського обліку. На наш погляд, це неправомірно, адже облікова політика підприємства повинна забезпечити цілісність бухгалтерського обліку і тому вона має охоплювати всі аспекти облікового процесу: методичний, технічний і організаційний. Якщо ж визначати облікову політику за змістом тотожною організації обліку, то це означає звзвити першу до рівня її складової.

Аналіз літературних джерел свідчить про те, що при уточненні поняття «облікова політика», відповідно до нормативних документів, прослідковується тенденція заміни терміну «принцип» такими категоріями, як «спосіб», «метод».

За міжнародними стандартами облікової політики - конкретні принципи, основи, домовленості, правила та практика, застосовані суб'єктом господарювання при складанні та поданні фінансових звітів. [9]. Визначення за міжнародними стандартам ширше, адже включає «основи, домовленості, правила та практику», чого немає в вітчизняному законодавстві, однак ми вважаємо такі розбіжності є лише проблемою недостатньо точного перекладу з англійської мови і тому «основи та домовленості» близькі за значеннями з принципами, «правила» пов'язані з методами, адже в основу кожного методу

покладено певне правило, тобто інструкція дій, а «практикою» можна назвати процедуру.

Висновки. На нашу думку, облікова політика – це сукупність дій з формування комплексу методичних прийомів, способів і процедур організації і ведення бухгалтерського обліку, які відповідають особливостям діяльності підприємства, інтересам його власника та розглядається з точки зору призначення самого бухгалтерського обліку, складовою якого вона є, а саме:

- ✓ забезпечення збереження майна власника;
- ✓ надання інформації власникам для здійснення управління;
- ✓ забезпечення власника інформацією про фінансові результати.

Облікова політика може здійснюватись цілеспрямовано лише за умови розробки спеціального проекту – систематизованого документа, що оформляється у вигляді поєднання загальних і специфічних принципів і методів організації обліку та реалізується у формі Наказу про облікову політику. Останній є основним внутрішньогосподарським, внутрішньофірмовим нормативним документом, згідно з системою нормативного регулювання бухгалтерського обліку.

Список використаної літератури:

1. Бакаєв А.С. Учетная политика предприятия / А.С. Бакаєв, Л.З. Шнейдман // Бухгалтерський учет. - 2003. - №2. - С.5-15.
2. Бутинець Ф.Ф. Організація бухгалтерського обліку : Підручник / Ф.Ф. Бутинець, О.П. Войналович, І.Л. Томашевська. – 4-е вид. доп. і перероб. – Житомир. ПП «Рута», 2006. – 528с.
3. Житний П. Системний аспект облікової політики / П. Житний // Бухгалтерський облік та аудит. - 2006. - №1. - С.62-66.
4. Лукінова О. Організація бухгалтерського обліку. Облікова політика / О. Лукінова // Баланс. - 2005. - №5. - С. 19-23.
5. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки» - [електронний ресурс]. – доступ. - <http://www.yuricom.com/ua>.

6. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ Мінфіну України від 07.02.2013р. № 73. [електронний ресурс]. – доступ. – <http://zakon4.rada.gov.ua>.
7. Пилипенко А.А. Організація обліку і контролю : підручник / А.А. Пилипенко, В.І. Отенко. - Х: ВД «ІНЖЕК», 2005. - 424с.
8. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (з наступними змінами і доповненнями) : Наказ Мінфіну України від 31.03.1999 р. № 87. (втратив чинність 19.03.2013р.) - [електронний ресурс]. – доступ. – www.minfin.gov.ua.
9. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні (з наступними змінами і доповненнями): Закон України, прийнятий Верховною Радою України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. - [електронний ресурс]. – доступ. – www.rada.gov.ua.

СТОЛЯР Л. Г. ОТДЕЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ ФОРМИРОВАНИЯ УЧЕТНОЙ ПОЛИТИКИ НА ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ

В статье исследовано сущность учетной политики предприятия. Рассмотрены основные нормативные документы относительно формирования учетной политики. Определены особенности организации учетной политики.

Ключевые слова: организация учета, учетная политика, принципы, приемы, методы.

STOLYAR L. G. SOME ASPECTS OF ACCOUNTING AND INDUSTRIAL ENTERPRISES

In article investigational essence of registration policy of enterprise. Basic normative documents are considered in relation to forming of registration policy. The features of organization of registration policy are certain.

Keywords: organization of account, registration policy, principles, receptions, methods.